



## MERSİN'DE BALIKÇILIK VE BALIKÇI FOLKLORU

**Nilgün ÇIBLAK COŞKUN\***

### 1. Giriş

19. yüzyılın son çeyreğinde Avrupa sosyal, kültürel ve siyasi hayatında meydana gelen değişim ve dönüşümler sonucunda sistematik bir bilim dalı olarak ortaya çıkan folklor, Türkiye’de 20. yüzyılın ilk yarısından itibaren içeriği ve önemi tartışılmaya başlanmış ve zamanla Türk kültürü araştırmalarının temel disiplinlerinden biri haline gelmiştir. Konuyla ilgili araştırmalar derinleştirildikçe bu bilim dalının çeşitliliği de gün yüzüne çıkmış ve bu bağlamda meslek folkloru çalışmalarına da odaklanılmaya başlanmıştır.

Batı toplumlarında özellikle I. Dünya Savaşı sonrasında yok olma tehlikesi yaşayan kültürel mirasın yazılı ortama aktarılarak arşivlenmesi ve korunması yolundaki çabalar, meslek folkloru araştırmalarının da yaygınlaştırılmasına, formel pek çok meslek grubunun yanında toplum tarafından dışlanan enformel grupların da incelenmesine yol açmıştır (Aça, 2015: 113). Bu bağlamda demiryolu işçileri, itfaiyeciler, fabrika çalışanları, denizciler, tarım işçileri, doktor ve hemşireler, polisler, ofis çalışanları, hamallar ya da hayat kadınları gibi pek çok meslek grubuyla ilgili çalışmalar yapılmıştır.

Halkı oluşturan bireyleri birbirine bağlayan yaş, cinsiyet, köken, dil, din, eğitim, hobi vb. faktörlerin yanında meslek de birleştirici, kaynaştırıcı, bireyler arasında bir iletişim ağı oluşturan, ilgili grubun ortak bir amaç doğrultusunda birleşmesinde etkin rol oynayan bir olgudur. Ortak bir amaç için bir araya gelmiş olan meslek mensupları, mesleki bilgi, deneyim, inanç, davranış ve alışkanlıklarını birbirleriyle paylaşarak, yaşayarak, mesleğe yeni başlayanlara aktararak söz konusu gruba özgü folklor mahsullerini oluşturur.

Meslek folkloru, grup folkloru içerisinde karşımıza çıkan bir inceleme alanı olup köyden kente geleneksel, yarı geleneksel ya da güncel mesleklerdeki hem geçmişe ait hem de modern yöntemleri kapsayan çalışma hayatı etrafında teşekkül etmiş halk bilgisi ürünlerini içerir. Buna göre meslek

\* Prof. Dr. - Mersin Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Mersin – TÜRKİYE [nilciblak@mersin.edu.tr](mailto:nilciblak@mersin.edu.tr) (Orcid: 0000-0003-2218-2602)



mensuplarının kendi aralarında oluşturdukları ortak dilleri; sözlü kültür ürünleri; geleneksel inanç ve ritüelleri; kullandıkları araç ve gereçlerin isimleri, yapımı ve kullanımı; meslekî giyim-kuşam tarzları; çalışma hayatıyla ilgili düşünceleri vb. bütün birikimleri meslek folkloru kapsamında incelenmektedir (Derdiçok, 2015: 29). Kısacası belirli bir meslek grubuyla özdeşleşen teknikler, ortak değerler, alışkanlıklar, gelenekler, ritüeller, anlatılar, şakalar, alaylar ile diğer tüm sözlü ya da sözsüz iletişim biçimlerinden oluşan kültürel değerler meslek folklorunun inceleme alanına giren konulardır (Aça, 2016: 43).

Türkiye’de bugüne kadar avcılık, askerlik, demircilik, çobanlık, dokumacılık vb. meslek ya da meslek gruplarının tanıtıldığı çalışmalar yapılmıştır. Ancak bu araştırmalar daha ziyade Türk kültür tarihiyle ilgili olduğundan ilgili meslekler bu çalışmalarda genel anlamda tanıtılmıştır. Son yıllarda çeşitli mesleklerin folklor mahsullerini konu alan kapsamlı araştırmalar yapılmış olsa da bunların sayısı oldukça sınırlıdır.

Günümüz dünyasında meydana gelen teknolojik gelişmeler, kitle iletişim araçlarındaki baş döndürücü yenilikler, tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de ekonomik hayatı derinden etkilemiş ve söz konusu değişim süreci, yeni mesleklerin ortaya çıkmasına ya da geleneksel mesleklerde modern teknik ve yöntemlerin kullanılmasına yol açmıştır. Öncesinde usta-çırak ilişkisinin yoğun olarak kendisini hissettirdiği, geleneksel bilginin uzun bir zaman diliminde büyük bir emekle kazanıldığı, bilginin meslekî çevre içerisinde paylaşılarak ve yaşayarak öğrenildiği ve nesilden nesile aktarıldığı, meslek pirinin grup içinde büyük saygı gördüğü meslek türleri ekonomik, sosyal ve teknolojik değişimler nedeniyle büyük bir çıkmaza düşmüştür. Beceri temelli mesleklerin yerini teknolojik araç ve gereçlerin merkeze alındığı, kent yaşamındaki değişimlere uyumlu, kendine özgü gelenekten yoksun yeni meslekler almaya başlamıştır.

Geleneksel mesleklerin soyut ve somut bütün kültürel değerlerinin geçmişi ve bugünüyle bir bütün olarak ele alınıp incelenmesi, bir toplumun sosyoekonomik yapısı hakkında bilgi vereceği gibi o toplumun coğrafi, tarihi, kültürel özelliklerinin belirlenmesinde de kaynak oluşturacağı göz ardı edilmemelidir. Bu düşünceden hareketle çalışmamızda meslek folkloru bağlamında Mersin’deki balıkçılık ve balıkçı folkloru üzerinde durulmuştur.

Balıkçılık geleneksel mesleklerden biri olup avlanma yöntem ve uygulamaları, kendine özgü araç-gereçleri ve bunların kullanımı başta olmak üzere pek çok tekniği ve tecrübeye dayalı geleneksel bilgiyi içinde barındırmaktadır (Fedakâr-Derdiçok, 2016: 96). Meslek folkloru bağlamında Giresun ve Trabzon yöresindeki balıkçılar (Aça, 2016) ile İzmir ve Muğla balıkçıları (Derdiçok, 2015) konu edinen önemli çalışmalar yapılmıştır. Bu



çalışmaların Türkiye genelinde balıkçılık mesleğinin icra edildiği tüm iller özelinde de genişletilmesi balıkçı folklorunun her yönüyle belirlenmesi açısından önemlidir.

İnceleme alanı Mersin ile ilgili olarak 2016 yılında tarafımızdan bir yüksek lisans tezi yaptırılmıştır (Örkün, 2016). Bilindiği üzere balıkçılık, diğer meslek gruplarında da gözlemlendiği gibi, geçmişten günümüze değişim ve dönüşüm göstererek varlığını devam ettiren bir meslektir. Balıkçılık mesleğinde yaşanan en önemli değişimlerin nedeni ise teknolojik gelişmelerdir. Teknolojik cihazların balıkçılıkta kullanılmasıyla beraber ağ çeşitleri, avlanma şekilleri, denizde yön bulma yöntemleri, tekne türleri vb. değişmeye başlamıştır. Bu düşünceden hareketle Mersin'de merkeze bağlı Çamlıbel ve Karaduvar balıkçı barınakları esas alınarak 2023 yılında yeniden saha çalışmaları yürütülmüş, gözlem ve görüşme yöntemleriyle günümüzde balıkçılık mesleğinin folklor mahsulleri tespit edilmeye, ayrıca mesleğin geleneksel inanç ve ritüelleri ile değişime uğrayan yönleri belirlenmeye çalışılmıştır. Mersin'de Çamlıbel ve Karaduvar balıkçı barınaklarının dışında Anamur, Aydıncık, Bozyazı, Erdemli ilçeleri ile Silifke ilçesine bağlı Ovacık ve Taşucu'nda da balıkçı barınakları mevcuttur. Ancak meslek temsilcilerinin yoğun olarak bu mesleği devam ettirmesi, geleneksel kültürel yapı ile folklorik öğelerin değişim ve dönüşüm dinamiğini gözler önüne sermesi bakımından Çamlıbel ile Karaduvar'ın ayrı bir yeri vardır. Bu sebeple çalışmamızın alan sınırını Mersin merkeze bağlı bu iki mahalledeki balıkçı barınakları oluşturmaktadır.

Çalışmamızda öncelikle Mersin'deki balıkçılık mesleğinin genel durumu hakkında bilgi verilmiş, ardından Çamlıbel ve Karaduvar balıkçı barınaklarında ve mesleğin kendi doğal ortamlarında sözlü bilgi kaynaklarından gözlem ve görüşme yoluyla derlemeler yapılarak meslek temsilcilerinin mesleğe yönelme şekilleri, mesleğin çıraklıktan başlayıp ustalığa giden aşamadaki evreleri; balıkçıların avlanma yöntem ve teknikleri; halk takvimi, halk meteorolojisi ve yön bulma konusundaki birikimleri; ayrıca avlanma ile ilgili inanç ve ritüelleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Günümüz dünyasında teknolojik gelişmelerin balıkçıların geleneksel bilgi ve avlanma yöntemlerinde ne gibi değişim ve dönüşümler meydana getirdiği üzerinde durularak Mersin'deki balıkçılık mesleğinin mevcut durumu belirlenmeye çalışılmıştır.

## 2. Mersin'de Balıkçılık ve Balıkçı Barınakları

Türkiye üç tarafı denizlerle çevrili bir yarımadadır. Kıyısı bulunduğu denizler ve iç suları balık çeşitleri, avlanması ve yetiştirilmesi açısından oldukça elverişli ekolojik özelliklere sahiptir. Karadeniz'de 247, Marmara Denizi'nde 200, Ege Denizi'nde 300 ve Akdeniz'de 500 balık türü bulunmaktadır. Ancak ekonomik değeri olan ve avlanan balık türü ise 100'ü

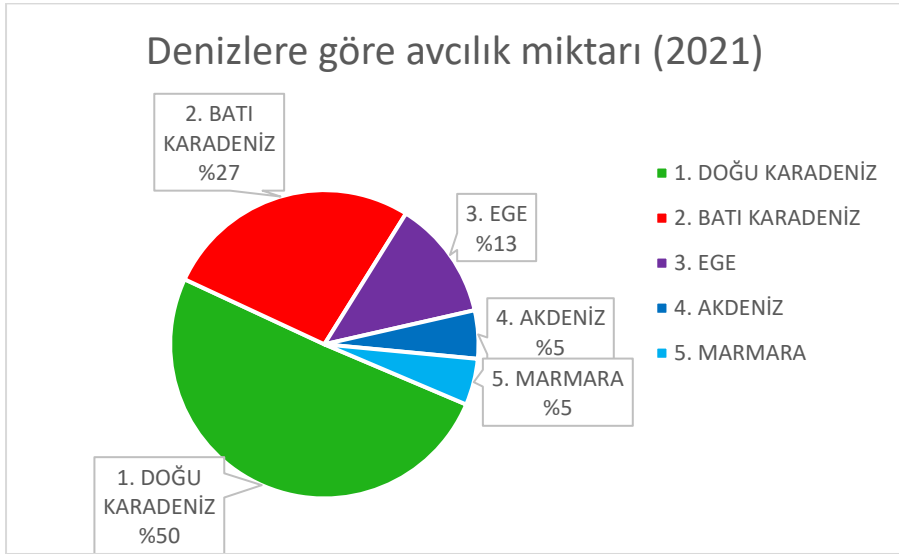


geçmemektedir (Yaşar, 2004: 3). Bir başka deyişle Türkiye deniz ve iç su kaynakları bakımından zengin bir görünüme sahip olmakla birlikte su ürünleri mahsullerinin beklenen düzeyde ekonomiye katkı sağlamadığı dikkati çekmektedir.

2021 yılı TÜİK verilerine göre denizlerdeki avcılık miktarı ton bazında aşağıdaki şekildedir: (TEPGE, 2022: 1-23).

Yıl	Akdeniz	Batı Karadeniz	Doğu Karadeniz	Ege	Marmara	Toplam
2021	14.922	79.523	149.103	37.076	14.400	295.025

Bu verilerin şematik dağılımı ise şu şekildedir:



Görüldüğü üzere Doğu ve Batı Karadeniz, deniz mahsulü avcılığı açısından ilk sıralarda yer almakla birlikte Marmara ve Akdeniz'de bu oran çok gerilerde kalmaktadır. Balık çeşidi özellikle Akdeniz'de fazladır, ancak bölgede sektörün ticari önemi çok düşük seviyededir.

Bu çalışmada inceleme alanı olarak belirlenen Mersin, Akdeniz Bölgesi'nde bulunmaktadır. Şehir, coğrafi özellikleri bakımından güneyinde Akdeniz, kuzeyinde ise Batı ve Orta Toros dağlarının bulunduğu bir bölgededir. Dağlarla deniz arasında Tarsus, Anamur, Silifke ovaları mevcuttur. Bu bölge Aslanköy Deresi, Anamur Çayı, Göksu, Limonlu Çayı,



Sorgun Çayı, Siniçay, Tarsus (Berdan) Çayı gibi önemli akarsulara da ev sahipliği yapmaktadır. Göksu Irmağı ile Tarsus Çayı dışındaki diğer akarsular, genellikle küçük akarsulardır.

Mersin, 330 km'lik kıyı bandıyla Türkiye'nin en uzun sahil şeritlerinden birine sahip olmasına rağmen hem coğrafi özellikleri hem de Akdeniz'in genel özellikleri nedeniyle balıkçılığın az yapıldığı kentlerden biri konumundadır. Tuna gibi önemli nehirlerle beslenen Karadeniz, denizlerdeki balık türlerinin besin kaynağı (plankton) açısından oldukça zengin olmakla birlikte Akdeniz fakirdir. Akdeniz'in ünlü maviliği ve berraklığı da bu denizdeki "besin fakirliği"ni ortaya koymaktadır (Davidson, 2002: 16).

Yukarıda da bahsedildiği üzere aslında bu bölge, balık popülasyonu açısından oldukça zengindir. Mersin Körfezi, Süveyş Kanalı aracılığıyla Kızıldeniz'den ve Cebelitarık Boğazı aracılığıyla Atlantik'ten gelen yabancı balık türlerinin dağılım gösterdiği önemli bir körfezdir. Ancak körfezin açık suları besin tuzları bakımından oldukça fakirdir (Özbay, 2015: 14-15). Bilindiği üzere kıyı balıkları denize dökülen akarsuların getirdiği minerallerle beslenir. Bölgede büyük akarsuların bulunmaması nedeniyle Mersin ilindeki balıkçılık faaliyetleri, Karadeniz ile karşılaştırıldığında oldukça düşük seviyede kalmıştır.

Köken itibariyle Mersin'deki balıkçılık faaliyetleri ise çok eskilere uzanmaktadır. Her ne kadar kaynaklarda 19. yüzyılda ortaya çıkan genç bir şehir olarak tanımlansa da kentin içinde bulunduğu bölge Hititler, Romalılar, Bizanslılar, Araplar vb. farklı kültürlerin en son olarak da Osmanlı'nın hâkimiyetine geçmiş, dolayısıyla kentte kimi zaman iç içe geçmiş büyük bir kültür zenginliği oluşmuş, bu kültürel yapı içerisinde balıkçılık da yerini korumuştur.

Yapılan arkeolojik kazılara göre Neolitik dönemde Anadolu'da deniz balıkçılığının yapıldığı yerleşim yerlerinden birisi de Mersin'deki tarihi geçmişi en eski yerleşim yerlerinden biri olan Yumuktepe'dir. Yöredeki buluntular balıkçılığın kökenini M.Ö. 7. yüzyıllara kadar dayandırmaktadır (Bursa, 2007: 69). Tarihi süreç içerisinde farklı yüzyıllarda ve kültürlerde de balıkçılık bu bölgede günümüze kadar devam ettirilmiştir.

Yöre tarihi üzerine yapılan çalışmalarda 1800'lü yıllardan itibaren resmi kayıtlarda adı geçen Mersin, 1841 yılında Tarsus kazasının Gökçeli Nahiyesi'ne bağlı bir balıkçı köyü olarak geçmektedir (Bozkurt, 2001:15). Bu bilgiyi sözlü bilgi kaynakları da "*Mersin'de balıkçılık kökeni eskiye dayanan bir meslektir. Mersin il olmadan önce balıkçı köyü olarak bilinmekteydi.*" şeklinde desteklemektedir (K.1, K.2, K.3, K.4, K.5, K.6, K.7, K.8, K.9).

Yörede, barbun, levrek, sardalya, çupra, palamut, lüfer, gümüş, orkinos, mercan gibi Akdeniz balık türleri yetişmektedir. Avlanan balık türleri, yılın



belirli dönemlerine göre değişmektedir. Karides, ahtapot vb. deniz canlılarının da Mersin balıkçılığında önemli bir yeri vardır (K.1, K.2, K.3, K.4, K.5, K.6, K.7, K.8, K.9).

Mersin'de sekiz balıkçı barınağı vardır. Bu barınakları;

Merkez- Çamlıbel Balıkçı Barınağı

Merkez- Karaduvar Balıkçı Barınağı

Anamur Balıkçı Barınağı

Aydıncık Balıkçı Barınağı

Bozyazı (Yoğundubar) Balıkçı Barınağı

Erdemli Balıkçı Barınağı

Silifke- Ovacık Balıkçı Barınağı

Silifke- Taşucu Balıkçı Barınağı

şeklinde sıralamak mümkündür. Bunlardan ilk ikisi merkez ilçe Akdeniz'dedir (Alışar, 1994: 12; Örkün, 2016: 28-39; K.1, K.2, K.3, K.6, K.7, K.10, K.11, K.15, K.19).

Mersin'in en eski ve en büyük balıkçı barınağı Çamlıbel Balıkçı Barınağı olup adını içinde bulunduğu mahalleden almıştır. Çamlıbel'deki balıkçılar Mersin'in farklı ilçelerinden kimi zaman da Türkiye'nin farklı bölgelerinden gelerek şehre yerleşmiş ve burada balıkçılıkla uğraşmaya başlamışlardır. Özellikle 1990'lı yıllardan itibaren Mersin ekonomik ve sosyal sebeplerden dolayı güney ve güneydoğu Anadolu'dan çok fazla göç aldığı için bu barınakta farklı şehirlerden gelen balıkçılara da rastlanmaktadır (K.1, K.2, K.3, K.4).

Çamlıbel'de 1984 yılında kurulan "Mersin Amatör Balıkçılar Derneği" de vardır. Dernek başkanından elde edilen bilgilere göre 2023 yılı itibariyle derneğin Mersin merkez ve ilçelerinde ikamet etmek üzere 1800 civarında üyesi bulunmaktadır (K.21).

Çamlıbel'deki balıkçıları, hem mesleğin yoğun olarak devam ettirilmesi hem de meslek mensupları ile balıkçı tekne ve kayıklarının fazla olması bakımından Karaduvar Balıkçı Barınağı takip etmektedir. Mersin'in Akdeniz merkez ilçesine bağlı Karaduvar Mahallesi'nde bulunan bu barınakta, 1900'lerin başında Mersin'e göç etmiş ve şehrin güneydoğusundaki bu alana yerleştirilerek tarım ve balıkçılıkla uğraşmaya başlayan Arap Alevileri meslek temsilcileri konumundadır (Örkün, 2016: 30-31). Karaduvar'ın bir başka özelliği ise Mersin'deki birçok tekne ve kayığın burada yapılması ve onarılmasıdır.



Çamlıbel ve Karaduvar'daki balıkçılar, bölgelerindeki limanın da etkisiyle daha çok teknolojik cihazlarla dip avcılığı yapan trol teknesi, ayrıca yüzey ya da orta su avcılığı yapan gırgır teknesini kullanmaktadırlar. Bu iki barınaktaki balıkçılık faaliyetlerinin yoğun olmasına karşılık balıkçılar, meslek olarak balıkçılıktan kâr elde edemediklerini belirtmektedir. Avlanan balıkların pazarlanması ya da kaçak avcılığın önüne geçilmesi noktasında balıkçı kooperatifleri henüz etkin düzenlemeler yapamamıştır. Balığın pazarlanmasında kabzımallık sistemi etkindir. Buna göre aracı konumundaki kabzımal, avlanan balığı kasa fiyatı üzerinden satın almakta ve kendi belirlediği fiyattan iç piyasaya sürmektedir. Hatta balıkçılar arasında av için gerekli ihtiyaçlarını karşılayabilmek için kabzımalardan borç almak zorunda kalan, bununla birlikte avladığı balıktan kâr elde edemediği için teknesini satan ve başka balıkçıların yanında çalışmak zorunda kalanlar da olmuştur (Örkün, 28-31).

Mersin'deki Anamur, Aydıncık, Bozyazı, Erdemli ve Silifke'deki balıkçı barınaklarında ise daha az sayıda balıkçı mevcuttur. En az balıkçı nüfusu, Silifke'deki Ovacık ile Bozyazı barınağında bulunmaktadır. Özellikle Ovacık'taki çimento fabrikası, bu bölgedeki balıkçılık faaliyetlerini olumsuz etkilemiştir. Aydıncık, Anamur ve Bozyazı'da ise daha ziyade küçük teknelerle ava çıkıldığı tespit edilmiştir. Mersin'in tarihi süreç içerisinde konar-göçer topluluklara ev sahipliği yapması, zamanla bu aşiretlerin şehre yerleşmesi nedeniyle Anamur, Aydıncık, Bozyazı, Erdemli ve Silifke ilçelerindeki balıkçılar, Yörük kökenli olup küçük ölçekli avlanan meslek temsilcileridir (Örkün, 2016: 31-39).

Genel anlamda balığın pazarlanması ve balıkçılık kooperatiflerinin yeteri düzeyde örgütlenememeleri, mesleğin eskisi gibi getirisinin olmaması nedeniyle Mersin'de profesyonel balıkçıların sayısı, her geçen yıl azalmaktadır. Değişen sosyokültürel ve sosyoekonomik şartlar, bölge balıkçıları farklı mesleklere yönlendirmektedir.

Akdeniz bölgesinin ürün veriminin diğer bölgelere göre az olması, Akdeniz'deki tuz oranının yoğunluğu, bölgenin büyük akarsulardan yoksun olması, daha önce de belirttiğimiz gibi Mersin'de balıkçılığın gelişimini olumsuz etkilemiştir. Bu faktörlerin yanı sıra balıkçılardan kaynaklı birtakım yanlış uygulamalar da balıkçılığın beklenen düzeyde gelişmesini engellemiştir. Buna göre balıkçılığın küçük çapta ve münferit kıyı balıkçılığı şeklinde yapılması, balıkçıların kombine çalışma yeteneklerinden yoksun olmaları, diğer taraftan balık avcılığının gerektirdiği zorlu avlanma yöntemleri yerine kimi zaman bomba ya da dinamit gibi yöntemlerin avlanmada kullanılması, trolcülerin mevsimsiz olarak şığ sularda avcılık yapması nedeniyle bölgedeki balık türlerine zarar verilmesi vb. etkenler balıkçılık mesleğine zarar vermektedir (Bilge, 1972: 32). Teknesi olan balıkçılar,





balıkçılığın masraflarını karşılayamadığını, kimi zaman tekne personelinin ücretini ödemekte zorlandıklarını, hatta aralarında balıkçılığı bırakıp başka mesleklere yönelenlerin de bulunduğunu ifade etmektedirler (K. 1, K.2, K.3, K.4, K.5, K.6, K.7, K.8, K.15).

Sorunların çözümü noktasında balıkçı kooperatiflerinin geçen onca zamana karşı etkin bir şekilde örgütlenememesi, balıkların muhafazası için gerekli soğuk hava depolarının yeterli seviyede olmaması, balıkların pazarlanmasıyla ilgili düzensizlikler, balık yasaklarının kontrolünün yeteri düzeyde yürütülememesi, balıkçı barınaklarının gelişigüzel yapılması da meslekte yaşanan sorunların devam etmesine yol açmıştır (Örkün, 2016: 27). Balıkçılıkla uğraşanların bu konularda bilinçlendirilmesi, yerel kurum ve kuruluşların kendi bölgelerindeki meslek mensuplarına destek olması, diğer taraftan doğaya ve deniz ekolojisine zarar verebilecek avlanma yöntemlerinden uzaklaşılması için meslek mensuplarının aydınlatılması gerekmektedir. Ayrıca balıkçıların açık deniz balıkçılığına teşvik edilmesinin de meslekte yaşanan sorunların çözümü noktasında etkili olacağı düşünülmektedir. Sorunların etkili bir şekilde çözüme kavuşturulması, balıkçılıkla ilgili geleneksel bilginin korunup yaşatılması, usta çırağın geleneği içerisinde genç balıkçı adaylarına aktarılması bağlamında önemlidir. Mesleğin elverişli şartları kaybolduğunda haliyle kültürel unsurları da unutulma tehlikesi yaşayacaktır.

### 3. Mersin Balıkçı Folkloru

Bu bölümde Mersin'deki balıkçıların mesleğe nasıl başladıkları ve mesleğin geleneksel evreleri; meslek temsilcilerinin avlak yeri belirleme, halk takvimi ve meteorolojisi, yön belirleme ve avlanma ile ilgili inanç ve ritüelleri üzerinde durulmuştur.

#### 3.1. Balıkçılık Mesleğine Yönelme ve Mesleğin Geleneksel Evreleri

Geleneksel meslekler, geçmişten günümüze sözlü kültür ortamında şekillenen, usta-çırağ ilişkisi ile devam ettirilen, derin bir bilgi ve deneyime dayanan, diğer taraftan bağlı bulunduğu toplumun inancı, yaşam şekli ve dünya görüşüyle beslenen, bu özellikleri nedeniyle kültürel anlamda tarihle günümüz arasında bağ kuran değerlerimizdir. Bu meslek kollarının kendi içerisinde ortak bir dili, mensupları arasında güçlü bir ilişki, mesleğe yönelmede belirli kalıpları, mesleki yetişme sürecinde üyelerinin uymakla yükümlü olduğu kuralları ve kendi içerisinde hiyerarşik bir yapılanması vardır. Bu bağlamda balıkçıların da mesleğe giriş ve meslekte yetişme evrelerinde sıkı bir kurallar silsilesi kendini hissettirmektedir.

Mersin'de eski balıkçıların büyük bir kısmı bu mesleğe çok küçük yaşlarda, ailelerinin yönlendirmesiyle başlamıştır. Özellikle balıkçılıkla





uğraşan ailelerin çocukları çok küçük yaşlardan itibaren babalarıyla balığa çıkmış, av sonrası anne ya da babalarının ağ örmelerine yardımcı olarak meslekte kullanılan malzemeleri tanıma fırsatı bulmuştur. Aynı zamanda ev ortamında meslek temsilcisi babanın anıları, meslekle ilgili anlattığı inanış ve gelenekler, kullandığı terimler ya da çocuğun çevresindeki diğer meslek mensuplarından dinledikleri mesleki hazırlık evresini oluşturmuştur. Eskiden aileler, 8-10 yaş gibi çok erken yaşlarda çocuklarını balıkçılığa yönlendirmişlerdir. Hatta zamanında meslek uğruna öğrenimlerini devam ettiremeyen balıkçılar da olmuştur (Örkün, 2016: 41-46; K.1, K.2, K.3, K.6, K.7, K.10, K.11, K.12, K.14, K.15, K.19, K.20). Aslında çocukların erken yaşta balıkçılığa yönlendirilmesinin altında yatan temel gerekçe ekonomik kaygılardır. Baba, kendi teknesinde ücretli gemici çalıştırmak yerine kendi elemanı olarak çocuğunu yetiştirmek istemekte, mesleğin inceliklerini çocuğuna aktararak onun kendisinden sonra evin geçimini sağlaması için gerekli ortamı hazırlamaktadır.

Geleneksel mesleklerde çıraklık, kalfalık ve ustalık şeklinde sıralanan evreler vardır. Balıkçılıkta bu süreç "miçoluk, tayfalık, kaptanlık ve reislik" şeklinde ilerlemektedir (K.1, K.2, K.4, K.5, K.8, K.9, K.10, K.14, K.15, K.16, K.17, K.18, K.19, K.20).

Balıkçılık mesleğinde ilk adım "miçoluk"tur. Miço, kaptanın verdiği işleri yapmakla yükümlü olup asli görevi teknenin temizliği, malzemelerin tekneye yüklenmesi ya da indirilmesiyle ilgilenmektir. Miçoluk döneminde acemi gemici, ağ dikme, ağ temizleme, halat toplama, balıkları kasaya dizme gibi görevleri de yerine getirir. Ayrıca tekne çeşitlerini, ağ türlerini, hangi av için hangi ağın kullanıldığını, balık türlerini bu dönemde kavrar (K.1, K.2, K.3, K.5). Geleneğin kendine özgü dili, meslekle ilgili inanç ve ritüelleri de bu aşamada öğrenilir. Bu dönem adayın, ilgi ve becerisine, ailede balıkçılık mesleğiyle uğraşanların olup olmamasına ya da mesleğe çok küçük yaşlarda girmesine göre üç ya da beş yıl arasında değişmektedir.

Miçoluktan sonraki aşama ise "tayfalık"tır. Tayfanın rotalama, balık sürülerini bulma ve takip etme, ağı denize atma, denizdeki ağı kontrol etme, ağ çekme, vinç kullanma vb. görevleri vardır. Bir kişinin iyi bir tayfa olabilmesi için en az on yıl geçmelidir (K.1, K.2, K.3, K.5).

Balıkçılık mesleğinin ustalık dönemleri ise "kaptanlık" ve "reislik" olarak adlandırılmaktadır. Uzun bir süre teknelerde tayfa olarak çalışan, mesleğin her türlü bilgi ve deneyimine sahip olan kişiler bu aşamaya gelebilirler. Kaptan, bir teknede her şeyin nasıl yapılacağını bilen ve bunları uygulayabilen tecrübeli kişidir. Kaptan, hangi balık sürüsünün hangi mevsimde ve hangi bölgede bulunduğunu, avlak yerlerini denize bakarak anlayabilen, bunun yanı sıra denizde karşılaşılan sorunların çözümünde ya da tehlikelerin atlatılmasında deneyimli olan kişidir. "Reis" ise tekne sahibi olan



kaptanlara verilen addır. Kaynak kişilerin verdiği bilgilere göre bir kaptanın reis olarak adlandırılması için en az beş yıldır kendi teknesine sahip olması ve kaptanlık yapıyor olması gerekmektedir (K.1, K.2, K.4, K.5, K.8, K.9, K.10).

Mesleğe giren yeni üye mesleki teknik bilgiyi başlangıçta kıdemlilerin faaliyetlerini gözlemleyerek, aynı zamanda uyarılarını dikkatle dinleyip uygulayarak öğrenir. Balıkçı teknelerindeki meslek mensuplarının arasına dâhil olan yeni üye, denize yabancı olmamasına ve ailesinden gelen mesleki yatkınlığa rağmen ağın istiflenmesi, denize bırakılması ve toplanması; mesleki emniyet tedbirleri gibi pek çok konuda kıdemlileri tarafından eğitilir. Kıdemliler söz konusu geleneksel bilgiyi avlanmanın devam ettiği zaman dilimlerinde aktif olarak verdikleri için süreç içinde bazen acemilere kızmak ya da nutuk çekmek gibi yöntemlere de başvurabilirler. Buradaki amaç, avın aksamadan sorunsuz gerçekleştirilmesi olduğundan kendi sorumluluklarını yerine getirmek isteyen kıdemli, kısa sürede mesleğe yeni başlayanın işi öğrenmesini istemektedir (Aça, 2016: 239).

Mersin balıkçılarında da kaptandan başlayıp miçoluğa kadar inen evrede gemi personeli arasında çok güçlü bir ilişki olduğu görülmekte, deniz gibi tehlikeli bir uzamda meslek icra edildiği için hem bereketli bir av geçirmek hem de balıkçıların can güvenliğini sağlamak için herkesin görevini en iyi şekilde ve hakkıyla yapması beklenmektedir. Bu da usta-çırak ilişkisinin tüm canlılığıyla sürdürülmesiyle sağlanabilecek bir durumdur.

Günümüzde aileler, balıkçılığın oldukça ağır bir meslek olması, buna karşılık sosyal güvencesinin yetersizliği ve ekonomik getirisinin azlığı gibi nedenlerden dolayı, çocuklarını balıkçılıktan uzak tutmaya çalışmaktadır. Hatta bu durumu sözlü kaynaklar, "*Eskiden herkes balıkçıya kızını vermek isterken şimdi herkes balıkçıya kız vermekten kaçınmaktadır.*" (K.6, K.7, K.10, K.11, K.12, K.19) şeklinde özetlemektedir. Meslek temsilcilerinden büyük bir kısmı, geçimlerini balıkçılıkla sağlamakla birlikte çocuklarını farklı mesleklere yönlendirebilmek için onların eğitimlerine ayrı bir önem vermektedirler.

Bu süreç beraberinde tekne sahibi ve kaptanların, gelenek içinde yetişmeyen gemicilerle çalışmasına da yol açmaktadır. Nitekim Mersin'deki balıkçıların büyük bir kısmı yetişmiş elaman bulamadıklarını, Mersin limanında iş bulamayan bununla birlikte "Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Başkanlığı"na bağlı Liman Başkanlıklarından gemicisi olduğuna dair belgesi olan acemi elemanlarla balığa çıkmak zorunda kaldıklarını ifade etmektedirler (K.1, K.2, K.4, K.5, K.8, K.9, K.10). Mesleğin inceliklerini bilmeyen kişilerle balığa çıkmak avın verimini düşürdüğü gibi ekonomik açıdan tekne sahibine külfet de getirmektedir.



### 3.2. Avlak Yeri Belirleme

Balıkçılar için en önemli husus avlak yerinin belirlenmesidir. Avlak yerleri, su akıntıları, denizin dip yapısı, balıkların göç zamanı vb. unsurlar göz önünde bulundurularak yılların vermiş olduğu tecrübe ve birikimle belirlenir. Balıkçı bölgelerinde mutlaka bir avlak yeri vardır. Balıkçılar arasında avlak yerini gizli tutmak, başka bir balıkçı ile paylaşmamak esastır. Bunun en önemli nedeni de herkesin bir kısmetinin olduğuna inanılmasıdır (Örkün, 2016: 78).

Mersin balıkçıları avlak yeri belirleme ile ilgili inanç ve ritüeller şu şekildedir:

- Hangi balık türünün nerede çıkacağı mevsimine göre belirlenir. Suyun berraklığı ya da denizin oynayıp oynamadığına bakarak balığın bol olduğu yer belirlenir. Bazı balık türleri bozuk denizde olur, lagos gibi bazı balıklar ise düz denizden çıkar (K.1).
- Balık avında rüzgârın esme yönü önemlidir. Rüzgâr, uzun süre kuzeyden eserse balık kaçar, eğer güneyden eserse balık sahile doğru gelir (K.1, K.5, K.6).
- Denizin rengine bakarak balığın olduğu yer belirlenir, bozuk denizde daha çok balık olur (K.3).
- Eskiden avlak yerleri dağlar, taşlar, sahildeki evler ya da geceleyin ışıklardan kerteriz alınarak belirlenirken, günümüzde GPS ile tespit edilmektedir (Örkün, 2016: 78).
- Günümüzde avlak yeri, balık sürülerinin takibini yapan radar aracılığıyla bulunuyor (K.1, K.2).

Mersin balıkçıları avlak yerini denizin rengine, görünümüne göre, kimi zaman da rüzgârın yönüne göre belirlemişlerdir. Ayrıca kıyı şeridindeki coğrafi özelliklerin ya da sahildeki görüntülerin imlenmesi yoluyla da avlak yerlerini tespit etmişlerdir. Günümüzde ise balıkçıların büyük bir kısmı bunun için teknolojik cihazları kullanmaktadır.

Eskiden çevreyi gözlemleyerek, kerteriz olarak avlak yerini belirleyen balıkçılar bugün GPS ya da radar olmadan avlanamadıklarını, bu cihazlarının arızalanması durumunda ava çıkmayı ertelediklerini belirtmektedirler. Teknolojik cihazlara bağlı olarak mesleği devam ettirmeye çalışan yeni kuşak balıkçılar, mesleki deneyim sonucu öğrendikleri kerteriz alma gibi ekolojik bilgiye dayalı yöntemleri kullanmayı unutmuslardır. Kerteriz alabilmek için bir balıkçının hem denizin özelliklerini çok iyi bilmesi hem de karadaki doğal yapıları, bölgenin coğrafi özelliklerini yakından tanınması gerekmektedir (Örkün, 2016: 79). Oysaki teknolojinin getirdiği kolaylıklara alışan yeni kuşak



balıkçılar, geleneksel meslekî bilgiden uzaklaşmaya başlamışlardır. Bununla birlikte yörede avlak yerinin belirlenmesinde geleneksel ekolojik bilgiyi kullanmaya devam eden eski kuşak balıkçılar da vardır.

### 3.3. Halk Takvimi, Halk Meteorolojisi ve Yön Belirleme

İnsanoğlu, doğayla uyumlu bir yaşam sürdürebilmek için kendi yöresinin coğrafi ve iklim özelliklerini çok iyi gözlemlemiş, zamansal döngüleri iyi hesaplamış ve buna bağlı olarak zamanı belirli dönemlere ayırarak yaşam şeklini ve geçim kaynağını, inanç ve ritüellerini “halk takvimi” adı verilen bu döngüye göre şekillendirmiştir. Günümüzde tüm toplumların uyduğu modern tek bir takvim kullanılsa da geleneksel yaşam tarzlarını ve geçim kaynaklarını muhafaza eden, dinsel-törenselleşmiş ve ekonomik sebeplerle kendi halk takvimlerini kullanan topluluklar da vardır.

Halk meteorolojisi de halkın yaşadığı çevreyi ve gökyüzünü gözlemleyerek havanın yağmurlu, fırtınalı ya da sıcak olacağıyla ilgili tahminlerini içeren geleneksel bilgi birikimidir.

Balıkçılık mesleğinde de balıkçıların deniz ve deniz canlılarıyla etkileşimleri, mevsimsel döngüye bağlı deneyimlerine dayalı zengin bir halk takvimi ve halk meteorolojisi dağarcığı vardır.

Mersin balıkçılarının, yılın hangi aylarında hangi balık türünün avlanması ya da avlanmaması gerektiğiyle ilgili halk takvimi uygulamaları aşağıdaki şekildedir:

- Kefal ve deniz balığının belirli bir takvimi yoktur. Bu balıklar denizde her mevsim vardır (K.1, K.2, K.4, K.5).
- Barbun, haziran, temmuz ve ağustos aylarında; lagos yılın on iki ayı olur, ama onun da bir göç zamanı vardır (K.1, K.3).
- Palamut, şubat, mart ve nisan aylarında olur (K.1, K.4, K.5).
- Gümüş ve lüfer, kasım, aralık, ocak yani kış aylarında olur (K.1, K.2, K.4).
- Eylül ve ekim aylarında kuzu ve karides olur (K.1, K.2, K.4, K.5).
- 1 Eylül’de gırgır; 15 Eylül’de ise trol sezonu açılır ve bu sezon 15 Nisan’a kadar sürer (K.1, K.2, K.3, K.4, K.5, K.6, K.7, K.8, K.9, K.10).
- Yaz aylarında gırgır ve trol ile avlanmak yasak olduğu için bu aylarda genellikle teknelerin bakımı yapılır (K.1, K.2, K.5, K.6).
- Yaklaşık beş-on yıldan bu yana balıkların çıktığı mevsimler aşırı ısınmadan dolayı değişti. Beklenen balıklar ortalama bir ay gecikmeyle denizden avlanabiliyor (K.1, K.2, K.3).



Mersin balıkçıları, balıkların göç zamanını iyi bilmekte ve belirli mevsimlerde belirli balıkları avlamaktadır. Bununla birlikte günümüzde küresel ısınma ve deniz kirliliği nedeniyle deniz ekolojisi de değişmiş, bu durum balıkların göç zamanını ve avlanma dönemlerini de etkilemiştir.

Mersin balıkçılarının deniz ve gökyüzünü gözlemleyerek hava olaylarını ya da hava şartlarını tahmin ederek avlanma zamanlarına yön verdikleri görülmektedir. Balıkçıların halk meteorolojisi ile ilgili verdikleri bilgiler şu şekildedir:

- Yıldız çok olduğu ve parladığı zamanlarda poyraz çıkar (K.1, K.2).
- Dolunay zamanında balıklar dağınık vaziyette olur, ay olmadığında ise balıklar toplu halde bulunur (K.15).
- Martıların uçuş şeklinden, havalanmasından rüzgârın hangi yönden eseceği tahmin edilir (Örkün, 2016: 134; K.1, K.3, K.4).
- Fırtına çıkacağı zaman deniz şişer, gel-git artar; işte o zaman balığa çıkılmaz (K.15).
- Balığa çıkmak için deniz ya gri ya da mavi olmalıdır. Denizin rengi açık gri olmaya başladığında bozacağı anlamına gelir, bu zamanlarda balığa çıkılmaz (K.16)
- Fırtınalı havalarda, havanın bozuk olduğu zamanlarda ava çıkılmaz. Deniz insan gibidir; denizin üstü salya sümük olduğunda, nezle olduğunda balığa gidilmez (K.1, K.13, K.20).

Günümüzde hava şartları için her ne kadar teknolojik cihazlardan yararlanılsa da eski kuşak balıkçıları, gökyüzündeki yıldız ya da ayın şeklinden, denizin rengi ya da durumundan, hatta kuşların uçuş şeklinden hava durumunu tahmin edebilmektedir. Bu bilgi birikimi avlanma zamanının iyi belirlenmesine yardımcı olduğu gibi balıkçıların can güvenliklerinin sağlanması noktasında da işlevseldir.

Deniz gibi tehlikeli bir ortamda avlanan balıkçıları için yön bulma önemli bir konudur. Özellikle gece avcılığında gökyüzündeki yıldız ya da ayın görünümü, kıyı şeridinin coğrafi özellikleri ya da şehir ışıkları, kimi zaman denizin durumu, rüzgârın yönü vb. esas alınarak yön tayin edilmeye çalışılmıştır.

Mersin balıkçılarının deniz ve deniz canlılarıyla etkileşimi sonucu oluşan ve kuşaktan kuşağa aktarılan yön belirleme ile ilgili bilgi birikimi ise şu şekildedir:

- Eskiden gökyüzüne bakarak, aya bakarak yön bulunurdu (K.3, K.4).
- Denizde yön bulmak için önceleri pusula kullanılırdı (K.3, K.4, K.8).



- Eskiden karadaki ışıklardan kerteriz alınarak yön bulunurdu (K.5, K.6).
- Yön, rüzgâra bakılarak belirlenirdi (K.5, K.6).
- Günümüzde yön belirlemek için daha çok GPS, radar, telsiz vb. kullanılıyor (K.1, K.2, K.4, K.5, K.6, K.8).

Teknolojik gelişmeler yön bulma noktasında da balıkçıları etkilemiştir. Bugün küçük tekneleriyle mesleği devam ettiren balıkçılar yön bulma konusunda geleneksel yöntemleri kullanırken, trol ve gırgır gibi ticari balıkçı tekneleriyle ava çıkanlar genellikle teknolojik cihazları kullanmaktadırlar.

### 3.4. Avlanma ile İlgili İnanç ve Ritüeller

Balıkçılık mesleği, her an fırtınanın çıkabileceği, yağmurun şiddetlenebileceği, dalgaların her an kabarmaya başlayabileceği tehlikeli bir ortamda icra edilmektedir. Böylesi ortamlar tekin olmadığı için meslek mensupları arasında kendi can güvenliklerini sağlayabilmek, avı verimli hale getirmek, nazar gibi kötü etkileri bertaraf edebilmek için geçmişten günümüze çeşitli inanç ve ritüeller eşliğinde avlanmak gelenek haline gelmiştir.

Mersin'de balıkçılık etrafında kümelenmiş çeşitli inanç ve ritüeller şu şekildedir:

- Avın bereketli geçmesi için balıkçılara "rastgele" denilir (K.1, K.2, K.3, K.4).
- Ava çıkarken besmele çekilir ve tekneye sağ ayak ile adım atılır (K.12, K.15, K.16).
- Balık sezonu başladığı zaman maddi durumu elverişli olan balıkçılar, kurban kestikten sonra denize açılırlar (K.1, K.2).
- Avın bereketli geçmesi için denize ekmek atılır, bu yolla balıklar önce beslenir. Denize ekmek atılırken "Attım ağzına, gitsin boğazına." denilir (K.9, K.10, K.19).
- Balıkçılar ava çıktıklarında kendilerinden balık istenmez, eğer bir tanıdık gelip kendilerinden balık isterse avın bereketsiz geçeceğine inanılır. Bu durumu önlemek için de ava çıkmadan önce boş balık kasası yere atılarak kırılır (K.1, K.5, K.6, K.8, K.12).
- Balıkçılar, denizin ortasında fırtına, aşırı yağış vb. tehlikeli bir durumla karşılaştıklarında, birkaç gün karaya çıkmadıklarında bu durumdan kurtulmak için kurban adarlar. Karaya çıktıklarında da adaklarını yerine getirirler (K.1, K.2, K.9).



- Avın bereketli geçmesi için denizin hasta olmaması, akıntısının olmaması gerekir. İnanişe göre deniz dinç olursa balık verir (K.2).
- Nazara inanılır. Nazar değmesini engellemek için tekne ile açık bir yerde dalgaların üstünden 3 kere geçilir. Bu şekilde nazarın ortadan kaldırılacağına inanılır. Ayrıca nazardan korunmak için dua edilir (K.2).
- Nazardan korunmak için köpek dışkısı teknenin kenarına sürülür (K.9).
- Nazardan korunmak için karaçalı bitkisi tekneye asılır (K.9).
- Nazardan korunmak için av sonrası bahur adı verilen tütsü yakılır (K.4, K.7, K.15, K.16).
- Nazardan korunmak için tekneye bebek ayakkabısı asılır (K.4, K.7).
- Nazar değmesini engellemek için tekneye nazar boncuğu ve muska asılır (K.2, K.12).
- Avın bereketli geçmesi için boş balık kasası kırılır ve denize atılır. Bu sayede nazarın çıktığına inanılır (K.5, K.6, K.17, K.18, K.20).
- Teknenin ucuna nazardan korunmak için iğde dalı takılır (K.5).
- Tekneye nazardan korunmak için terlik asılır (K.18).
- Nazardan korunmak için çocuk terliği, dana kuyruğu ve zeytin dalı tekneye ters olarak asılır (K.19).

Mersin balıkçıları arasında ava eşlik eden bu uygulamalardan bir kısmı gerçekçi, bir kısmı dini, bir kısmı da büyüsel nitelik taşımaktadır. Söz konusu inanç ve ritüellerin tüm canlılığıyla balıkçılar arasında varlığını devam ettirmesinin temelinde avda bereketi sağlama isteği yatmaktadır. Denizde balığın bol olması, balık sürülerinin yoğun olduğu avlak yerlerinin bulunması, balık avının istenen düzeyde gerçekleştirilmesi, sonrasında kem bakışlara karşı korunma içgüdüğü, avlanma etrafında geçmişten günümüze birtakım inanç ve ritüellerin kümelenmesine ve bunların gelenek içerisinde kuşaktan kuşağa aktararak günümüze kadar taşınmasında etkili olmuştur.

## Sonuç

Meslekleri gereği bir araya gelen balıkçıların kendilerine özgü bir folkloru vardır. Mesleğin kendine özgü özellikleri, balıkçıları bir araya getirdiği gibi bu grubun kendi gelenek ve göreneklerini oluşturmasını sağlamıştır. Ayrıca bu geleneklerin sözlü kültür ortamında yaşayarak ve yaşatılarak bir sonraki kuşağa aktarılması için de uygun bir zemin hazırlamıştır. Balıkçıların karadan uzakta bilinmezliklerle dolu gizemli bir





ortamda avlanmaları hem kendi güvenliklerinin sağlanması hem de bereketli bir avlanma sürecinin yaşanması için balıkçılar arasında tam bir işbirliği ve sıkı kurallarla örülmüş meslek kuralları vardır. Meslek mensupları söz konusu geleneksel bilgiyi yakın zamanımıza kadar usta-çırak ilişkisi içerisinde deneyimleyerek kazanmıştır.

Günümüz teknolojik gelişmeleri nedeniyle, kültürümüzün hemen her alanında olduğu gibi, balıkçılık mesleğinde dolayısıyla folklorunda da önemli değişimler yaşanmaya başlanmıştır. Kültürel değerlerimizin zamanın ihtiyaçlarına göre nesilden nesile değişime uğrayabileceği, bu değişimin kaçınılmaz olduğu her ne kadar bilinse de bazı meslek kollarında değişimden ziyade yok olma tehlikesiyle karşı karşıya olduğumuzu belirtmek gerekmektedir. Balıkçılar arasında küçük tekneleriyle bu mesleği devam ettiren eski kuşak balıkçıların dışında "trol" ya da "gırgır" gibi ticari balıkçı teknelerinde teknolojik cihazların yaygın olarak kullanılmaya başlanması, balık sürülerinin radar yoluyla bulunması, yer belirleme cihazlarının yaygınlık kazanması vb. gelişmeler, geleneksel ekolojik bilgi dağarcığında büyük kayıplara yol açmıştır.

Meslek mensuplarının ekonomik sorunları, avladıkları mahsullerin soğuk hava depolarında muhafazası ya da pazarlanması hususundaki sıkıntılar vb. mesleğin diğer zorlukları, genç kuşak arasında balıkçılığın eskisi gibi rağbet görmesini engellemektedir. Yeni kuşak balıkçılar ise balıkçılıkla ilgili pek çok uygulamayı ya bilmedikleri ya da unuttukları, teknolojik cihazları kullanmanın kendilerine daha büyük kolaylıklar sağladığı gerekçesiyle mesleğin geleneksel inanç ve pratiklerinden uzaklaşmaya başlamışlardır.

Buradan çıkartılacak sonuç balıkçıların mesleki sorunlarının çözülmesi ve bu mesleğin ekonomik getirisinin düzeltilmesi için yerel ya da genel kurum ve kuruluşların bir an evvel harekete geçmelerinin gerekliliğidir. Balıkçılık mesleğine girişte resmi makamlardan alınan belgelerin yanında eskiden olduğu gibi usta-çırak geleneğinin teşvik edilmesi, mesleğin geleneksel bilgi birikimiyle beraber yaşatılarak bir sonraki kuşağa aktarılması açısından önemli görünmektedir. Böylelikle deniz, balık, balıkçılık ile ilgili kültürel değerler, Türk halk kültürü içerisindeki varlığını ve işlevini sürdürebilecektir.

## KAYNAKÇA

- Aça, M. (2015). Meslek Folkloru Araştırmaları Tarihine Bir Bakış. *Uluslararası Türk Dünyası Kültür Araştırmaları Dergisi*, S. 1, 111-137.
- Aça, M. (2016). *Denizin Çocukları, Giresun ve Trabzon Yöresi Balıkçılarının Meslek Folkloru*. Almanya: Türkiye Alim Kitapları.
- Alişar, F. (1994). İçel'de Balıkçılık. *İçel Kültürü*, 8 (32), 12.



- Bozkurt, İ. (2001). *Salnâmelerde Mersin*. Mersin: Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Bursa, P. (2007). *Antikçağ'da Anadolu'da Balık ve Balıkçılık*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eskiçağ Tarihi Bilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- Davidson, A. (2002). *Akdeniz Balık Yemekleri*. (Çev.: T. Odabaşı Karul), Ankara: Dost Kitabevi.
- Derdiçok, N. S. (2015). *Kadın Balıkçı Folkloru: İzmir ve Muğla Örneği*. İzmir: Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Halk Bilimi Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Fedakâr, P. ve Derdiçok, N. S. (2016). Meslek Folkloru Bağlamında Kıyı Ege Kadın Balıkçı Folkloru. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C. 19, S. 36, 95-106.
- Örkün, B. (2016). *Meslek Folkloru Bağlamında Mersin'de Balıkçılık*. Mersin: Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Özbay, T. (2015). *Mersin Körfezi'nde Dağılım Gösteren Balon Balığı, Lagocephalus Sceleratus (Gmelin, 1789)'un Biyolojik Özelliklerinin Araştırılması*. Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Biyoloji Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- TEPGE (Tarımsal Ekonomi ve Politika Geliştirme Enstitüsü) (2022). "Ürün Raporu Su Ürünleri 2022", T.C. Gıda Tarım ve Orman Bakanlığı Tarımsal Ekonomi ve Politika Geliştirme Enstitüsü.
- Yaşar, O. (2004). Türkiye'deki Su Ürünleri Sanayii. *Marmara Coğrafya Dergisi*, S. 9, 1-32.

### **Sözlü Kaynaklar\***

- K.1: Mustafa Perinçek, 1960, Mersin, lise, balıkçı, Mersin/Çamlıbel.
- K.2: Mehmet Kaçak, 1967, Diyarbakır, ilkokul, balıkçı, Mersin/Çamlıbel.
- K.3: Mahmut Selvi, 1956, Mersin, ortaokul, balıkçı, Mersin/Çamlıbel.
- K.4: Murat Tokutçu, 1957, Mersin, lise, dalgıç öğretmeni, Mersin/Çamlıbel.
- K.5: Serkan Kara, 1978, Mersin, ilkokul, balıkçı, Mersin/Karaduvar.

\* Kaynak kişilerle ilgili bilgiler "adı soyadı, doğum yılı ve yeri, öğrenim durumu, mesleği ve ikâmeti" sıralaması göz önünde bulundurularak verilmiştir.



- K.6: Faruk Almış, 1967, Mersin, ilkokul, balıkçı, Mersin/Karaduvar.
- K.7: Nejat Almış, 1955, Mersin, ilkokul, balıkçı, Mersin/Karaduvar.
- K.8: Mahmut Silkeci, 1960, Adana, lise, balıkçı, Evli, Mersin/Karaduvar.
- K.9: Halil Karadağlı, 1973, Şanlıurfa, lise, balıkçı, Mersin/Karaduvar.
- K.10: Harun Akçay, 1954, Mersin, lise, tekne dizayn ustası,  
Mersin/Karaduvar.
- K.11: Mehmet Kurtyılmaz, 1954, Mersin, ilkokul, tekne yapım ustası,  
Mersin/Karaduvar.
- K.12: Saadettin Dinçkuyu, 1967, Mersin, ilkokul, balıkçı, Mersin/Karaduvar.
- K.13: Oktay Kırdemir, 1975, Mersin, lise, balıkçı, Mersin/Karaduvar.
- K.14: Süleyman Salar, 1975, Mersin, ilkokul, balıkçı, Mersin/Karaduvar.
- K.15: Ali Almış, 1973, Mersin, ilkokul balıkçı, Mersin/Karaduvar.
- K.16: Serdar Almış, 1973, Mersin, lise balıkçı, Mersin/Karaduvar.
- K.17: Aydın Kayan, 1980, Mersin, lise, balıkçı, Mersin/Karaduvar.
- K.18: Bedir Sirek, 1974, Mersin, lise, balıkçı, Mersin/Çamlıbel.
- K.19: Ali Rıza Taştan, 1961, Mersin, ortaokul, balıkçı, Mersin/Çamlıbel.
- K.20: Erol Arın, 1974, Mersin, ortaokul, balıkçı Mersin/Çamlıbel.
- K.21: Metin Atlas, 1957, Mersin, lise, Mersin Amatör Balıkçılar Derneği  
Başkanı, dalgıç öğretmeni, Mersin/Çamlıbel.